ECLI:LV:AT:2023:1220.C33413522.11.L
Lieta Nr. C33413522, SKC-1203/2023
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2023. gada 20. decembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Ināra Garda, senatori Erlens Kalniņš un Normunds Salenieks

izskatīja rakstveida procesā prasītājas /pers. C/ blakus sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 10. novembra lēmumu daļā, ar kuru atteikts atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/ 2022. gada 24. maijā cēlusi tiesā prasību pret SIA „VN Saimnieks" par pienākuma uzlikšanu izsniegt ar dzīvojamās mājas apsaimniekošanu saistītus dokumentus.

[2] Ar Rīgas rajona tiesas 2022. gada 17. novembra spriedumu daļēji apmierināta prasība, proti, atbildētājai uzlikts pienākums izsniegt prasītājai šādus ar dzīvojamās mājas apsaimniekošanu saistītus dokumentus:

1) dzīvokļu īpašnieku kopsapulču protokolus par laiku no 2019. gada 28. jūnija līdz 2022. gada 18. martam;

2) dzīvokļu īpašnieku kopsapulces protokolu un pieņemto lēmumu par dzīvojamās mājas /adrese/, apsaimniekošanas un pārvaldīšanas uzdevuma uzdošanu atbildētājai;

3) atbildētājas kā dzīvojamās mājas /adrese/, pārvaldnieces noslēgtos līgumus ar elektrības, apkures un ūdens pakalpojumu sniedzējiem;

4) elektrības, apkures un ūdens pakalpojumu sniedzēju izrakstītos rēķinus par dzīvojamā mājā /adrese/, saņemtajiem pakalpojumiem laikā no līgumu noslēgšanas brīža līdz 2022. gada 1. jūnijam;

5) apsaimniekošanas ieņēmumu – izdevumu atskaites par 2019., 2020. un 2022. gadu;

6) obligāti veicamo dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas darbu plānoto ieņēmumu – izdevumu tāmes 2019., 2020., 2021. un 2022. gadam;

7) pārskatu kopijas par pārvaldīšanas uzdevuma izpildi 2019., 2020., 2021. un 2022. gadā saistībā ar dzīvojamās mājas, tās komunikāciju un iekārtu uzturēšanu, ekspluatāciju un remontu, zemesgabala uzturēšanu.

[2] Par minēto spriedumu prasības apmierinātajā daļā atbildētājs iesniedza apelācijas sūdzību.

[3] Apelācijas tiesvedības laikā prasītāja rakstveidā 2023. gada 10. oktobrī tiesā iesniegtajā pieteikumā atteicās no prasības, t. i., neuzturēja prasību, norādot, ka atbildētāja 2023. gada 5. oktobrī labprātīgi to apmierināja, jo iepazīstināja ar visiem atbildētājas rīcībā esošajiem ar dzīvojamās mājas apsaimniekošanu saistītajiem dokumentiem, tostarp atļāva izgatavot nepieciešamos dokumentu atvasinājumus. Vienlaikus prasītāja lūdza tiesvedību lietā izbeigt un atlīdzināt tiesāšanās izdevumus – samaksāto valsts nodevu 70 EUR un ar lietas vešanu saistītos izdevumus 525 EUR (*lietas 158. lapa*).

[4] Ar Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 10. novembra lēmumu izbeigta tiesvedība lietā /pers. C/ prasībā pret SIA „VN Saimnieks" par pienākuma uzlikšanu izsniegt ar dzīvojamās mājas apsaimniekošanu saistītos dokumentus, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223. panta 4. punktu (*prasītājs atteicies no prasības*), bet prasītājai atteikts atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Prasītāja rakstveidā atteikusies no prasības, norādot, ka apelācijas tiesvedības laikā atbildētāja labprātīgi apmierinājusi prasību. Proti, atbildētāja nodrošinājusi prasītājai iespēju iepazīties ar atbildētājas rīcībā esošajiem dokumentiem un izgatavot to atvasinājumus. Līdz ar to tiesvedība lietā izbeidzama.

[4.2] Kā izriet no pušu 2023. gada 5. oktobrī parakstītā akta, prasītāja ir iepazinusies ar atbildētājas rīcībā esošajiem dokumentiem un atsevišķus dokumentus arī nofotografējusi. Šādas atbildētājas izpildītās darbības nav vērtējamas kā labprātīga prasības apmierināšana. Pirmkārt, prasība celta par pienākuma uzlikšanu atbildētājai izsniegt attiecīgus dokumentus. Savukārt minētajā aktā redzams, ka prasītāja iepazinusies tikai ar daļu no dokumentiem. Otrkārt, atbildētāja nav izsniegusi pieprasīto dokumentu kopijas, bet gan uzrādījusi tās rīcībā esošos dokumentus prasītājai, kā arī viņai nodrošinājusi iespēju iepazīties ar to saturu un nepieciešamības gadījumā izgatavot dokumentu atvasinājumus. Tādējādi prasītāja saņēmusi interesējošo informāciju citādā izpildījumā, nekā to bija lūgusi prasībā.

Šādos apstākļos nav pamata konstatēt, ka atbildētāja būtu labprātīgi apmierinājusi celto prasību un atbilstoši Civilprocesa likuma 41. panta otrajai daļai un 44. panta otrajai daļai atbildētājas pienākums būtu atlīdzināt prasītājai tiesāšanās izdevumus. Konkrētajā situācijā puses atrisināja strīdu savstarpēji pieņemama kompromisa rezultātā, t. i., izlīga un izpildīja izlīgumu, tādēļ katrai no pusēm jāuzņemas savi tiesāšanās izdevumi, kas ir taisnīgi un samērīgi.

[5] Par minēto lēmumu daļā, ar kuru atteikts atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, prasītāja iesniedza blakus sūdzību, kurā lūdz to šajā daļā atcelt.

Blakus sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Apelācijas instances tiesas apsvērumi, ka tiesvedības procesa laikā atbildētāja nav labprātīgi apmierinājusi prasību, neatbilst faktiskajiem apstākļiem un pierādījumiem. Līdz ar to atbilstoši Civilprocesa likuma 41. panta otrās daļas un 44. panta otrās daļas noteikumiem prasītājai netika atlīdzināti tiesāšanās izdevumi bez tiesiska pamata.

Pirmkārt, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka prasītāja (kurai pieder dzīvokļa īpašums Nr. 92) 2022. gada maijā cēlusi tiesā prasību, jo atbildētāja liedza viņai iepazīties ar daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas /adrese/, dokumentiem, kas saistīti ar atbildētājai dotā pārvaldīšanas uzdevuma izpildi. Vēl pirms prasības celšanas tiesā prasītāja piedāvāja atbildētājai izgatavot dokumentu atvasinājumus ar viņai pieejamiem līdzekļiem (tos nokopēt, nofotografēt), tomēr atbildētāja liedza viņai šādu iespēju izmantot.

Otrkārt, pirmās instances tiesa daļēji apmierināja prasību un uzlika atbildētājai pienākumu izsniegt prasītājai tās rīcībā esošos dokumentus. Tomēr atbildētāja atteicās izpildīt spriedumu un pārsūdzēja to apelācijas kārtībā.

Treškārt, vienīgi apelācijas instances tiesas sēdē, kad tika norādīts uz Dzīvokļa īpašuma likumā un Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā paredzētajām prasītājas kā dzīvokļa īpašnieces tiesībām iepazīties ar mājas lietas dokumentiem bez ierobežojumiem un izgatavot dokumentu atvasinājumus, atbildētāja piekrita prasītājai uzrādīt tās rīcībā esošos dokumentus. Minētais apstāklis bija pamats lietas izskatīšanas atlikšanai, dodot iespēju atbildētajai labprātīgi apmierināt prasību.

Ceturtkārt, atbildētāja uzrādīja tās rīcībā esošos dokumentus prasītājai, deva iespēju iepazīties ar to saturu un izgatavot atvasinājumus, par ko puses 2023. gada 5. oktobrī parakstīja attiecīgu aktu. Apstāklis, ka prasītājai netika uzrādīti pilnīgi visi prasības pieteikumā norādītie dokumenti un izsniegtas to kopijas, neietekmē labprātīgu prasības apmierināšanu. Prasītāja iepazinās ar visiem atbildētājas rīcībā esošajiem dokumentiem. Nevar prasīt no atbildētājas dokumentus, kuru tās rīcībā nav. Līdz ar to prasītāja atteicās no prasības, jo interesējošo informāciju un dokumentu atvasinājumus bija saņēmusi no atbildētājas. Veidam, kādā atbildētāja apmierināja prasību, nav nozīmes. Strīds tika atrisināts, proti, zuda pamats prasības uzturēšanai.

[5.2] Apelācijas instances tiesas secinājums, ka strīda atrisinājums tika rasts savstarpēja kompromisa rezultātā, nav pamatots. Starp pusēm netika noslēgts izlīgums Civilprocesa likuma 226.–227. panta izpratnē. Pušu parakstītais akts apliecina vien dokumentu uzskaitījumu, kuri bija atbildētājas rīcībā un labprātīgi tika uzrādīti prasītājai.

Tiesvedības process ilga vairāk nekā gadu un tikai tad atbildētāja rada iespēju izpildīt likuma prasības un iepazīstināt prasītāju ar tās rīcībā esošajiem mājas lietas dokumentiem. Līdz ar to prasītājas vēršanās tiesā bija saistīta ar atbildētājas negodprātīgu rīcību, proti, prasītājas kā dzīvokļa īpašnieces tiesību iepazīties ar dzīvojamās mājas lietu pārkāpumu.

Apgabaltiesa nepamatoti atzinusi, ka šādā situācijā katrai pusei pašai jāsedz savi izdevumi. Šāds risinājums nav nedz godīgs, nedz taisnīgs, jo nesodāmības sajūta un visatļautība arī turpmāk atbildētāju neatturēs no dzīvokļu īpašnieku tiesību ignorēšanas.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris blakus sūdzībā norādītos argumentus, Senāts atzīst, ka lēmums pārsūdzētajā daļā atceļams un jautājums par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu nododams jaunai izskatīšanai turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[7] Lietā jāatbild uz jautājumu par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu, izbeidzot tiesvedību lietā.

Kā jau norādīts šā lēmuma 4. punktā, ar Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 10. novembra lēmumu izbeigta tiesvedība lietā. Tiesvedības izbeigšanas pamats ir prasītājas atteikšanās no prasības (*Civilprocesa likuma 223. panta 4. punkts*).

[7.1] Civilprocesa likuma 33. pantā dots pilnīgs tiesāšanās izdevumu veidu uzskaitījums un to iedalījums. Risinot jautājumus par maksājamām nodevām, citiem izdevumiem un to vēlāku atprasīšanu no lietā zaudējušās puses, svarīgi ir ievērot minētajā pantā doto tiesāšanās izdevumu iedalījumu: tiesas izdevumi un ar lietas vešanu saistītie izdevumi.

Tiesāšanās izdevumu maksāšanas mērķis ir: 1) daļēji kompensēt valstij izdevumus, kas nepieciešami tiesu darbības finansēšanai; 2) atlīdzināt tai pusei tiesāšanās izdevumus, kuras labā taisīts tiesas nolēmums; 3) mudināt parādniekus labprātīgi izpildīt saistības; 4) atturēt personas vērsties tiesā ar nepamatotām prasībām vai prasībām par niecīgām summām.

Jautājumu par tiesas izdevumu atlīdzināšanu (*Civilprocesa likuma 41. pants*) tiesa izlemj ar attiecīgu nolēmumu pēc lietas iztiesāšanas pēc būtības vai tās pabeigšanas bez tiesas sprieduma taisīšanas, ņemot vērā arī tos atlīdzināmos izdevumus, kas saistīti ar lietas vešanu tiesā (*Civilprocesa likuma 44. pants*). Nolēmuma rezolutīvajā daļā tiesa norāda, kam un kādā apmērā jāmaksā kopējie tiesāšanās izdevumi.

Pārsūdzētā nolēmuma rezolutīvajā daļā nav sniegta atbilde par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas rezultātu, lai gan motīvu daļā ietvertais argumentu izklāsts pamato jautājuma par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu izspriešanu, proti, tiesāšanās izdevumu atlīdzināšana prasītājai atteikta.

[7.2] Civilprocesa likuma 41. panta otrā daļa noteic: „Ja prasītājs atsakās no prasības, viņš atlīdzina atbildētājam radušos tiesas izdevumus. Prasītāja samaksātos tiesas izdevumus šajā gadījumā atbildētājs neatlīdzina. Tomēr, ja prasītājs neuztur savus prasījumus tāpēc, ka atbildētājs tos pēc prasības iesniegšanas labprātīgi apmierinājis, tiesa pēc prasītāja lūguma piespriež no atbildētāja prasītāja samaksātos tiesas izdevumus."

Atbilstoši minētā panta pirmajai daļai tiesības uz tiesas izdevumu atlīdzināšanu ir pusei, kuras labā taisīts spriedums. Līdz ar to puse, kura zaudējusi procesā, atzīstama par tādu, kas nepamatoti izvairījusies no citas personas tiesību ievērošanas un izraisījusi nepieciešamību vērsties tiesā. Tādēļ ir loģiski, ka tai jāatlīdzina ar tiesvedību saistītie izdevumi.

Tāpat Civilprocesa likuma 44. panta otrā daļa noteic: „Ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no atbildētāja par labu prasītājam, ja viņa prasījums ir apmierināts pilnīgi vai daļēji, kā arī tad, ja prasītājs neuztur savus prasījumus sakarā ar to, ka atbildētājs tos pēc prasības iesniegšanas labprātīgi apmierinājis."

Lai gan likumā ir nostiprināts princips, ka prasītāja, kurš nepamatoti ierosinājis strīdu, pienākums ir atlīdzināt atbildētājam tiesāšanās izdevumus, likumdevējs paredzējis arī gadījumus, kad atbildētājs nav atbrīvojams no to izdevumu atlīdzināšanas, kas radušies prasītājam sakarā ar tiesvedību lietā.

Proti, no Civilprocesa likuma 41. panta otrās daļas trešā teikuma un 44. panta otrās daļas otrā palīgteikuma satura un jēgas skaidri izriet, ka tiesības uz tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu ir arī prasītājam, kurš neuztur prasījumus tāpēc, ka atbildētājs tos pēc prasības celšanas ir apmierinājis, t. i., kad lietas iztiesāšana pabeigta bez sprieduma taisīšanas. Tas nozīmē, ka arī šādā situācijā atbildētāja ir nepamatoti izvairījusies no prasītājas tiesību ievērošanas, jo izraisījusi nepieciešamību vērsties tiesā, tomēr pēc prasības celšanas vai tiesvedības gaitā ir labprātīgi apmierinājusi prasījumus. Līdz ar to likumdevējs šādā gadījumā paredzējis, ka atbildētāja pienākums ir atlīdzināt prasītājam ar tiesvedību saistītos izdevumus.

[7.3] Lietas materiālos redzams, ka atbildētāja savu attieksmi pret celto prasību mainījusi tikai tiesvedības gaitā, turklāt vairāk nekā gadu pēc prasības celšanas. Kā jau norādīts šā lēmuma 2. punktā, pirmās instances tiesa prasību apmierināja daļēji un uzlika pienākumu atbildētājai izsniegt prasītājai attiecīgus ar dzīvojamās mājas apsaimniekošanu saistītos dokumentus. Atbildētāja šo spriedumu pārsūdzēja apelācijas kārtībā un tikai

apelācijas tiesvedības laikā, kad apgabaltiesa norādīja atbildētājai uz Dzīvokļa īpašuma likumā un Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā paredzētajām dzīvokļa īpašnieka tiesībām iepazīties ar mājas lietas dokumentiem bez ierobežojumiem un izgatavot dokumentu atvasinājumus, atbildētāja piekrita uzrādīt prasītājai tās rīcībā esošos dokumentus. Tieši minētais apstāklis bija pamats lietas izskatīšanas atlikšanai, dodot iespēju pusēm atrisināt strīdu (sk. *tiesas 2023. gada 6. septembra sēdes protokolu, lietas 145.–146. lapa*). Rezultātā puses strīdu atrisināja, jo prasītāja rakstveidā atteicās no prasības, proti, neuzturēja prasību un pamatoja attieksmes maiņu pret prasību ar to, ka atbildētāja labprātīgi apmierināja prasījumu – iepazīstināja viņu ar visiem atbildētājas rīcībā esošajiem ar dzīvojamās mājas apsaimniekošanu saistītajiem dokumentiem, tostarp atļāva izgatavot nepieciešamos dokumentu atvasinājumus. Minēto faktu apliecina pušu 2023. gada 5. oktobrī parakstītais akts.

Lemdama jautājumu par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu prasītājai, apgabaltiesa iepriekš norādītajiem apstākļiem vispār nav pievērsusies.

[7.4] Jāpiekrīt blakus sūdzības iesniedzējas viedoklim, ka veidam, kādā atbildētāja labprātīgi apmierināja prasījumu, nav izšķirošas nozīmes. Apgabaltiesas ieskats, ka atbildētāja nav labprātīgi apmierinājusi prasījumu, jo nav izsniegusi prasības pieteikumā uzskaitītos dokumentus, bet tikai iepazīstinājusi prasītāju ar tiem un atļāvusi izgatavot dokumentu atvasinājumus, ir kļūdains.

No lietas materiāliem izriet, ka prasītājas atteikšanās no prasības, t. i., attieksmes maiņa pret prasību un lietas tālāku virzību, bija saistīta vienīgi ar viņai doto iespēju iepazīties ar visiem atbildētājas rīcībā esošajiem dokumentiem, tostarp iespēju izgatavot šo dokumentu atvasinājumus. Atbilstoši dispozitivitātes principam prasītāja, samierinoties ar norādīto prasījuma apmierināšanas veidu, mainīja attieksmi pret lietas tālāko virzību.

Tāpat kļūdains ir apgabaltiesas secinājums, ka strīda noregulējums panākts ar kompromisu, proti, puses izlīga un izpildīja izlīguma nosacījumus. Nedz pušu vienošanās, nedz izlīgums lietas materiālos neatrodas, turklāt neviena no pusēm uz strīda atrisināšanu šādā veidā nav norādījusi. Līdz ar to apgabaltiesas apgalvojums, ka katrai pusei jāuzņemas pašai savi tiesāšanās izdevumi, neatbilst lietas faktiskajiem apstākļiem un pierādījumiem lietā, tostarp lietas izskatīšanas gaitai un procesa ilgumam tieši atbildētājas rīcības dēļ.

[7.4] Apkopojot iepriekš izklāstītos apsvērumus, secināms, ka pārsūdzētais lēmums daļā par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu, nav pamatots. Turklāt lēmums neatbilst 230. panta piektās daļas prasībām, jo rezolutīvajā daļā nav norādīts tiesas nolēmums, proti, nav sniegta atbilde par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas rezultātu. Pastāvot šādiem apstākļiem, pārsūdzētais lēmums atceļams.

[8] Atceļot pārsūdzēto lēmumu, atbilstoši Civilprocesa likuma 444.[1] panta otrajai daļai prasītājai atmaksājama drošības nauda 70 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448. panta pirmās daļas 2. punktu un 449. panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atcelt Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 10. novembra lēmumu daļā par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai Kurzemes apgabaltiesā;

atmaksāt /pers. C/ drošības naudu 70 EUR (septiņdesmit *euro*).

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore I. Garda Senators E. Kalniņš Senators N. Salenieks